

ктивності функціонування за допомогою впровадження ефективних методик запобігання, аналізу та управління витратами. Рекомендованим є комплексне застосування процесно-орієнтованого управління витратами (Activity-based Costing), яке має значні переваги і надає необхідну інформацію про витрати у розрізі конкретних видів діяльності та продуктів з достатньою точністю, та збалансованої системи показників (Balanced Scorecard) як засобу оцінки діяльності та реалізації стратегічних цілей, що ґрунтуються на детальному аналізі фінансових і нефінансових показників функціонування підприємства.

Список літератури: 1. *C. Drury. Management and Cost Accounting.* – Cengage Learning EMEA, 2008, 775 p. 2. *W.J. Bruns, R.S. Kaplan. Accounting & management: field study perspectives.* – Harvard Business Press, 1987. 374 p. 3. *R. Cooper, R.S. Kaplan, «How cost accounting distorts product costs.»* Management Accounting, vol. 69, pp. 20–27, 1988. 4. *M. B. Clifton. Target costing: market-driven product design,* CRC Press, 2004, 266 p. 5. *M.H. Granof, D.E. Platt, I. Vaysman. Using Activity-Based Costing to Manage More Effectively.* Grant Report // College of Business Administration University of Texas at Austin. – 2000. 6. *G. Cokins. Activity-based cost management: an executive's guide.* – John Wiley and Sons, 2001. 374 p. 7. *D.E. Akyol, G. Tuncel, and G.M. Bayhan. A comparative analysis of activity-based costing and traditional costing.* // World Academy of Science. Engineering and Technology. – 2005. – №3. 8. *Лебедев В.Г. Качество продукции и затраты производителя.* // Научно-технический вестник Санкт-Петербургского государственного университета информационных технологий, механики и оптики. – СПб.:СПбГУИТМО. – 2004. – №12. – с.66-68. 9. *Kaplan R.S., Norton D.P. The Balanced Scorecard: translating strategy into action,* Harvard Business School Press, Boston, Ma., 1996, 323 p. 10. *Багеев Г.Л., Асаул А.Н. Организация предпринимательской деятельности /* Под ред. проф. Г.Л. Багиева. – СПб.: СПбГУЭФ, 2001. 231 с.

УДК 330.131.7

О.В.КОРЕЦЬКА, ст. викладач, НТУ «ХПІ»

ПОНЯТТЯ БАНКІВСЬКОГО РИЗИКУ ТА ЙОГО КЛАСИФІКАЦІЯ

В статье рассмотрено понятие банковского риска и основные его виды. В представленной классификации ключевым критерием деления рисков является способность банка контролировать факторы их возникновения (группы и классы рисков расположены по мере возрастания такой способности).

The concept of bank risk and his basic kinds are considered in the article. In the presented classification the key criterion of distribution of risks is ability of bank to control the factors of their origin (groups and classes of risks are located as far as the height of such ability).

З подальшим формуванням в Україні ринку та ринкової інфраструктури, нових механізмів установа господарських зв'язків, розвиток підприємництва, а разом з тим і конкуренції, змушують ураховувати ризик при прийнятті рішень в усіх сферах і на всіх рівнях господарювання, незалежно від форм власності.

Дослідження ризиків у банківській сфері стає особливо актуальним з проведенням економічних реформ, лібералізацією внутрішньої торгівлі та глобалізацією товарних ринків, а також посиленням конкуренції. Особливості ризику у банківській сфері безпосередньо пов'язані з наявністю невизначеності, яка є неоднорідною за формою прояву та змістом, що ускладнює дослідження банківських ризиків загалом.

Крім того, що банки піддаються загальним ризикам, властивим суб'єктам, які здійснюють господарську діяльність, для банків характерні ризики, що впливають із його специфічної діяльності. Основу комерційної діяльності банків становлять операції, пов'язані із залученням на грошовому ринку тимчасово вільних коштів і розміщенням їх у різні види активів (у тому числі в кредити). Це обумовлює особливу залежність комерційних банків від фінансової стабільності їхніх клієнтів, а також від стану грошового ринку й економії держави в цілому.

У зв'язку із цим, розгляд основних видів банківських ризиків і принципів їхньої класифікації як основи для можливостей і шляхів відомості їх до мінімуму зараз є дуже актуальною проблемою.

Проблемам, що пов'язані з банківським ризиком, присвячена велика кількість праць. Детальний аналіз банківського ризику наводиться зокрема в працях В.Вітлінського, Ю. Єрмольєва, Я. Качмарика, І. Копича, О.Лаврушина, Ю. Лисенка, А. Мазаракі, Н.Машиної, Б. Мізюка, С. Наконечного, М. Павлишенка, В. Точиліна, І.Шевченка, О. Ястремського та ін.

Таблиця 1

Класифікація банківських ризиків

Група	Клас ризику	Категорія ризику
Зовнішні ризики	Ризики операційного середовища	Нормативно-правові ризики
		Ризики конкуренції
		Економічні ризики
		Країнний ризик
Внутрішні ризики	Ризики управління	Ризик шахрайства
		Ризик неефективної організації
		Ризик нездатності керівництва банку приймати тверді доцільні рішення
		Ризик того, що банківська система винагород не забезпечує відповідного стимулу
		Ризик того, що банківська система винагород не забезпечує відповідного стимулу
	Ризики поставки фінансових послуг	Технологічний ризик
		Операційний ризик
		Ризик впровадження нових фінансових інструментів
		Стратегічний ризик
	Фінансові ризики	Ризик процентної ставки
		Кредитний ризик
		Ризик ліквідності
		Позабалансовий ризик
		Валютний ризик
		Ризик використання позикового капіталу

Залежно від сфери впливу або виникнення банківського ризику вони підрозділяються на зовнішні й внутрішні. До зовнішнього відносять ризики, не пов'язані з діяльністю банку або конкретного клієнта, політичні, економічні й інші. Це втрати, що виникають у результаті війни, революції, націоналізації, заборони на платежі за кордон, консолідації боргів, введення ембарго, скасування імпортової ліцензії, загострення економічної кризи в країні, стихійному лиху. Внутрішні ризики у свою чергу діляться на втрати по основній і по допоміжній діяльності банку. Перші представляють найпоширенішу групу ризиків: кредитний, процентний, валютний і ринковий ризики. Другі включають втрати по формуванню депозитів, ризики по нових видах діяльності, ризики банківських зловживань.

По характері обліку банківські ризики діляться на ризики по балансовим і позабалансовим операціях. Важливим є правильний облік ступеня можливих втрат від однієї й тієї ж діяльності, що проходить одночасно як по балансовим, так і по позабалансовим рахунках.

По можливостях і методам регулювання ризику бувають відкриті й закриті. Відкриті ризики не підлягають регулюванню. Закриті ризики регулюються шляхом проведення політики диверсифікованості, введення депозитних сертифікатів, страхування кредитів і депозитів і ін.

По методах розрахунку ризики можуть носити комплексний (загальний) і приватний характер. Комплексний ризик включає оцінку й прогнозування величини ризику банку від його доходу. Приватний ризик ґрунтується на створенні шкали коефіцієнтів ризику по окремії банківській операції або їхніх групах.

Загальна класифікація банківських ризиків наведена в табл.1. У представленій класифікації ключовим критерієм розподілу ризиків є здатність банку контролювати фактори їхнього виникнення (групи й класи ризиків розташовані в таблиці в міру зростання такої здатності).

Ризики операційного середовища банк приймає на себе як регульована фірма, що є ключовою ланкою платіжної системи. Вони поєднують у собі ті ризики, які стоять на стражу інтересів банку, але за допомогою яких над банком здійснюється контроль, а також ті, які генеруються середовищем діяльності комерційного банку.

Законодавчий ризик виникає у зв'язку зі зміною законодавства, що стосується діяльності комерційних банків.

Правові й нормативні ризики укладаються в тім, що деякі правила можуть поставити банк у не вигідне положення стосовно конкурентів, а також у постійно існуючій погрозі виникнення нових правил, несприятливих для банку.

Ризики конкуренції обумовлені тим, що банківські продукти й послуги надають фінансові й нефінансові фірми, що є як резидентами,

так і нерезидентами, утворює три верстви конкуренції (між банками, банками й небанківськими фінансовими інститутами, резидентами й нерезидентами).

Економічні ризики пов'язані з національними й регіональними економічними факторами, здатними істотно вплинути на діяльність банку.

Країнний ризик є більше серйозним кредитним ризиком, чим той, котрий приймає на себе фінансовий посередник, коли вкладає кошти у вітчизняні активи. Це пов'язане з тим, що, уряд країни може заборонити виплату заборгованості або обмежити платежі через дефіцит іноземної валюти або політичних причин, власники вимог до іноземних позичальників піддаються більшому ризику неповернення у випадку банкрутства контрагента, чим інвестори вітчизняних боржників, що мають можливість звернутися в суд по справах про банкрутство.

Ризики управління містять у собі ризик шахрайства з боку персоналу банку, ризик неефективної організації, ризик нездатності керівництва банку приймати доцільні рішення, а також ризик того, що банківська система винагород не забезпечує відповідного стимулу.

Ризики, пов'язані з поставкою фінансових послуг, виникають у процесі надання банківських послуг і продуктів і підрозділяються на технологічні, операційні, стратегічний ризики й ризик впровадження нової продукції.

Технологічний ризик виникає в кожному випадку, коли наявна система надання послуг стає менш ефективною, чим знову створена. Технологічний ризик може привести до втрати конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі, банкрутством. І, навпаки, вигоди від інвестицій у технологію можуть забезпечити значні переваги перед конкурентами, а також надати можливості для створення й впровадження нових банківських продуктів і послуг.

Операційний ризик це здатність банку надавати фінансові послуги прибутковим способом. Тобто, як здатність надавати послуги, так і здатність контролювати видатки, пов'язані з наданням цих послуг, рівною мірою є важливими елементами.

Ризик впровадження нових фінансових інструментів пов'язаний із пропозицією нових видів банківських продуктів і послуг. Подібні проблеми виникають у тому випадку, коли попит на нові види послуг менше очікуваного, а витрати вище очікуваних.

Стратегічний ризик відображає здатність банку вибрати географічні й продуктові сегменти, приблизно прибуткові для банку в майбутньому, з урахуванням комплексного аналізу майбутнього операційного середовища.

Найбільшою мірою банківському контролю піддаються ризики, безпосередньо пов'язані з формуванням банківського балансу, тобто фінансові ризики. Фінансові ризики підрозділяються на шість категорій. Процентний ризик – можливість зазнати збитків внаслідок непередбачених, несприятливих для банку змін процентних ставок і значного зменшення маржі, відомості її до нуля або до негативного показника. Процентний ризик виникає у випадках, коли не збігаються строки повернення наданих притягнутих коштів або коли ставки по активних і пасивних операціях устанавлюються різними способами.

Кредитний ризик – імовірність втрат у зв'язку з несвоєчасним поверненням позичальником основного боргу й відсотків по ньому.

Ризик незбалансованої ліквідності – небезпека втрат у випадку нездатності банку покрити свої зобов'язання по пасивах балансу вимогами по активах. При цьому варто розрізняти внутрішню й зовнішню ліквідність. Внутрішня ліквідність втілена в певних видах швидкоореалізуємих активів, для яких є стійкий ринок і які є надійним об'єктом приміщення грошей в очах інвестора.

Ризики позабалансової діяльності обумовлені тим, що за балансові інструменти переміщуються в активну або пасивну частину банківського балансу з імовірністю менш одиниці, і виражаються в тім, що позабалансові інструменти, створюючи позитивні й негативні майбутні грошові потоки, можуть привести фінансового посередника до економічної неплатоспроможності або спричинити незбалансованість активів і пасивів.

Валютний ризик пов'язаний з невизначеністю майбутнього руху валютних курсів, тобто ціни національної валюти стосовно іноземних, і

виражається в тім, що може відбутися несприятлива зміна чистого банківського прибутку й чистої вартості фінансового посередника. Валютний ризик можна підрозділити на курсовий ризик і інфляційний ризик.

Ризик використання позикового капіталу визначається тим, що власний капітал банку може бути використаний для зм'якшення наслідків зниження вартості активів для вкладників і кредиторів банку, і виражається в тім, що банківського капіталу може виявитися недостатньо для завершення операцій.

Деякі автори виділяють, крім розглянутих, наступні категорії банківських ризиків: ринковий ризик означає можливі втрати, непередбачені видатки від зміни ринкової вартості активів або пасивів, зміни ступеня їхньої ліквідності. Особливо піддані такого роду ризику вкладення в цінні папери.

Ризик по формуванню депозитів (ресурсної бази). При формуванні ресурсної бази банк повинен ураховувати ймовірність збільшення видатків по залученню ресурсів у випадку зміни ситуації на фінансовому ринку. Депозитна політика банку має мету забезпечити банк ресурсами на певний час за певною ціною для здійснення певних активних операцій. Довгострокові вкладення повинні бути збалансовані довгостроковими депозитами. У протилежному випадку по завершенні строку депозиту банк може виявитися перед проблемою подорожчання ресурсів і понести втрати від довгострокового вкладення коштів.

Інша форма прояву ризику формування депозитної бази – це збитки у вигляді недоотриманих доходів через необхідність тримати певний відсоток від обсягу ресурсної бази у вигляді готівки для здійснення розрахунково-касового обслуговування (виплата авансу на відрядження, заробітної плати, зняття депозиту готівкою й т.д.). Для банку це активи, що не приносять дохід.

Ризик структури капіталу – полягає в тому, що при структурі капіталу з більшою питомою вагою статей переоцінки основних коштів банк, що вклав значні кошти клієнтів у кредитні операції зі строком погашення, що перевищує строки залучення ресурсів при зміні ситуації на ринку може понести як додаткові видатки (у випадку подорожчання ресурсів), так і виявитися банкрутом через визнання неплатоспроможним.

Розгляд найбільш відомих видів банківських ризиків показало їхню розмаїтість і складну вкладену структуру, тобто один вид ризику визначається набором інших. Наведений перелік далеко не вичерпний. Його розмаїтість у чималому ступені визначається через великий спектр банківських послуг, що збільшується, і ринкових умов, що змінюються.

Список літератури: 1. Банковское дело/ под. ред. *О.Л. Лаврушина*. – М.:Банковский и биржевой научно-консультативный центр, 1992.- 428 с. 2. *Беляков А.В.* Банковские риски. Проблемы учета, управления и регулирования. – М.: БДЦ-Пресс, 2003. – 234 с. 3. *Маренков Н.Л.* Антикризисное управление. Контроль и риски коммерческих банков и фирм в России. – М.: Эдиториал УРСС, 2002.-342 с.4. *Севрук В.Т.* Банковские риски. – М.: Дело ЛТД, 1994.- 267 с. 5. *Шапкин А.С.* Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель инвестиций: Монография. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2003. — 544 с. 6. . 6. *Ястремський О.О.* Основи теорії економічного ризику.- Київ:Артеф, 1997. – 327 с.

Поступила в редколлегию 18.04.10

УДК 330.322.55

В.В. КОРОСТАШОВЕЦ, магистрант, НТУ «ХПИ»

ВЛИЯНИЕ МЕТОДОВ НАЧИСЛЕНИЯ АМОРТИЗАЦИИ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ КАПИТАЛЬНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ

У роботі розкрито сутність амортизації з точки зору капітальних інвестицій, проаналізовано зв'язок між методами нарахування амортизації та величиною прибутку до оподаткування, зв'язок між амортизаційною політикою та періодом окупності капітальних вкладень.

In work there was an opened essence of amortisation from the point of view of capital investments, communication between methods of charge of amortisation and size profit, communication between an amortisation policy and the period of a recoupment of capital investments is analysed.

Постановка проблеми. Современная экономика Украины характеризуется необходимостью улучшения инвестиционной активности предприятия с целью выхода из создавшихся кризисных условий деятельности. Для того, чтобы занять свою нишу на рынке необходима модернизация производственных фондов и использование новых тех-